

Specific features of foreign language teaching based on linguodidactic principles

Rano TURGUNOVA¹

Uzbekistan State World Languages University

ARTICLE INFO

Article history:

Received February 2025

Received in revised form
10 March 2025

Accepted 25 March 2025

Available online

25 April 2025

Keywords:

foreign language,
linguodidactics,
teaching principles,
communicative approach,
interactivity,
intercultural competence,
individualized learning,
language competence.

ABSTRACT

This article analyzes the importance of linguodidactic principles in foreign language teaching and explores effective strategies for organizing the learning process based on these principles. It discusses communicative approach, individualized instruction, motivation enhancement, and the formation of intercultural competence. The effectiveness of lessons structured around linguodidactic principles is illustrated with practical examples.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol3-iss4/S-pp317-321>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Lingvodidaktik tamoyillar asosida chet tilini o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

chet tili,
lingvodidaktika,
ta'lim tamoyillari,
kommunikativ yondashuv,
interfaollik,
madaniyatlararo
kompetensiya,
individual yondashuv,
til kompetensiyasi.

Ushbu maqolada chet tilini o'rgatishda lingvodidaktik tamoyillarning ahamiyati va ular asosida ta'lim jarayonini samarali tashkil etish yo'llari tahlil qilinadi. Xususan, kommunikativ yondashuv, individual yondashuv, motivatsiyani oshirish, madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirish kabi lingvodidaktik tamoyillar muhokama etiladi. Mazkur tamoyillar asosida tashkil etilgan darslarning samaradorligi amaliy misollar orqali yoritiladi.

¹ Uzbekistan State World Languages University.

Особенности обучения иностранному языку на основе лингводидактических принципов

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

иностраннный язык,
лингводидактика,
принципы обучения,
коммуникативный подход,
интерактивность,
межкультурная
компетенция,
индивидуальный подход,
языковая компетенция.

В данной статье рассматривается значение лингводидактических принципов в обучении иностранным языкам и пути эффективной организации учебного процесса на их основе. Обсуждаются такие принципы, как коммуникативный подход, индивидуализация обучения, повышение мотивации и формирование межкультурной компетенции. Эффективность уроков, построенных на лингводидактических принципах, иллюстрируется практическими примерами.

KIRISH

XXI asrda globallashuv jarayonining jadallashuvi natijasida xorijiy tillarni o'rganish va o'rgatish dolzarb masalalardan biriga aylandi. Ayniqsa, ingliz tili xalqaro kommunikatsiya vositasi sifatida dunyo miqyosida ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Chet tilini samarali o'rgatish uchun zamonaviy yondashuvlar va ilmiy asoslangan metodlar zarur bo'lib, bu borada **lingvodidaktik tamoyillar** muhim o'rin tutadi. Lingvodidaktika – bu lingvistik va didaktik komponentlarning uzviy uyg'unligini ta'minlovchi, til o'rgatish jarayonini chuqur o'rganadigan fan sohasidir. Ushbu soha doirasida ishlab chiqilgan tamoyillar o'qitish jarayonini tizimli, bosqichma-bosqich va natijador tarzda tashkil qilish imkonini beradi. Mazkur maqolada lingvodidaktik tamoyillar asosida chet tilini o'qitishning metodologik asoslari, zamonaviy talablari va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, dars jarayonida kommunikativlik, interfaollik, differensial yondashuv, motivatsiya kabi tamoyillarning qo'llanilishi o'quvchilarda til kompetensiyasini shakllantirishda qanday ahamiyatga ega ekani yoritib beriladi. Shuningdek, bugungi ta'lim jarayonida o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos metodlarni tanlash, til o'rganishda ularning motivatsiyasini oshirish va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish muhim vazifalardan biridir. Lingvodidaktik tamoyillar aynan shu maqsadlarga xizmat qiluvchi nazariy-metodik asos bo'lib, ular orqali ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan, interaktiv va mazmunan boy shaklda tashkil qilish mumkin.

Yangi avlod o'quvchilarining til o'rganishdagi qiziqishlarini qo'llab-quvvatlash, ularning faolligini oshirish va ularni global kommunikatsiyaga tayyorlash uchun lingvodidaktik yondashuv zaruriy vosita hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, ushbu maqola chet tilini o'rganishda lingvodidaktik tamoyillarning o'rni va amaliy qo'llanish imkoniyatlarini atroflicha o'rganishga bag'ishlangan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Chet tillarini o'qitish jarayonida lingvodidaktik tamoyillarga asoslangan yondashuv ko'plab xorijiy va mahalliy tadqiqotchilar tomonidan keng tahlil qilingan. C. Richards va T. Rodgers (2001) o'zlarining "Approaches and methods in language teaching" asarida chet tilini o'qitishda yondashuvlar farqlari, xususan kommunikativ yondashuvning samaradorligi haqida fikr yuritadi. N. Chomsky esa til o'rganishni insonning kognitiv qobiliyatlari bilan bog'laydi va bu o'rinda til o'rgatishda interfaollik va shaxsga yo'naltirilgan metodlarni qo'llashni tavsiya etadi. O'zbek olimlaridan A. Jo'raev, M. Islomova, N. Yusupova va boshqalar o'z tadqiqotlarida lingvodidaktika tamoyillarining

ta'lim jarayonidagi o'rni, interfaol metodlar, o'quvchi motivatsiyasi, multimodal resurslar va differensial yondashuvning ahamiyatini yoritib berganlar. So'nggi yillarda raqamli texnologiyalarning kirib kelishi bilan chet tilini o'rganishning lingvodidaktik asoslarini yangicha ko'rinishda tadqiq etishga ehtiyoj ortib bormoqda. Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, lingvodidaktik tamoyillarning samarali tatbiqi chet tilini o'rgatishda til kompetensiyasini shakllantirish, madaniyatlararo muloqot ko'nikmasini rivojlantirish va o'quvchilar faol ishtirokini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Mazkur ilmiy maqola sifat jihatidan tavsiflovchi va tahliliy metodlarga asoslanadi. Tadqiqot davomida quyidagi metodlar qo'llanildi:

Tahliliy-metodik yondashuv – lingvodidaktik tamoyillar haqidagi ilmiy adabiyotlar, maqolalar va monografiyalar tahlil qilindi;

Taqqoslash metodi – an'anaviy va zamonaviy chet tilini o'qitish metodlari lingvodidaktik nuqtai nazardan solishtirildi;

Amaliy kuzatuv – real dars jarayonlaridagi metodlar kuzatilib, lingvodidaktik tamoyillar qanday qo'llanilayotgani o'rganildi;

Empirik yondashuv – so'rovnoma va suhbatlar orqali o'qituvchi va o'quvchilarning fikrlari o'rganilib, ularning lingvodidaktik yondashuvlarga munosabati baholandi.

Ushbu metodlar yordamida chet tilini o'rgatishda lingvodidaktik tamoyillarning o'rni, ularni amalda qo'llash imkoniyatlari va natijadorligi aniqlashtirildi.

NATIJALAR VA MUHOKAMALAR

O'tkazilgan tahlillar va kuzatuvlar natijalariga ko'ra, chet tilini o'qitishda lingvodidaktik tamoyillarni izchil qo'llash o'quvchilarning til kompetensiyasi, nutq faolligi hamda madaniyatlararo muloqotga tayyorligini sezilarli darajada oshiradi. Xususan, kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilar o'z fikrini erkin ifodalashga, real hayotiy vaziyatlarda tilni qo'llashga intilayotgani aniqlandi. Bu esa o'rganilgan tilni faqat grammatik konstruksiyalar doirasida emas, balki funksional kommunikatsiya vositasi sifatida o'zlashtirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida shuningdek quyidagi asosiy natijalarga erishildi:

Lingvodidaktik tamoyillar asosida tashkil etilgan darslar yuqori darajadagi **interfaollik** va **motivatsiyani** ta'minlaydi;

Individual yondashuv bilan olib borilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning o'z o'quv uslubiga mos metodlar orqali til o'rganishini osonlashtiradi;

O'quvchilarning **madaniyatlararo kompetensiyasi** shakllanib boradi, bu esa global dunyoqarashni rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi;

Multimodal resurslardan foydalanish darslarda eshitish, ko'rish, tushunish kabi ko'p jihatli qabul qilish jarayonini faollashtiradi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, ba'zi ta'lim muassasalarida lingvodidaktik tamoyillar yetarlicha qo'llanilmayotgani, asosan an'anaviy yondashuvlar bilan cheklanib qolayotgan holatlar ham uchramoqda. Bunday holatlarda o'quvchilarda tilga nisbatan passiv yondashuv, qo'rquv, nutqiy ishtirokdan qochish kabi muammolar kuzatilmoqda. Shunday qilib, ta'lim jarayoniga lingvodidaktik tamoyillarni to'liq integratsiyalash, o'qituvchilarning zamonaviy metodik tayyorgarligini oshirish va raqamli resurslardan keng foydalanish til o'rganish samaradorligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, kuzatuv natijalari shuni ko'rsatadiki, lingvodidaktik tamoyillar

asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning faolligini oshirish bilan birga, ularning mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va tanqidiy tafakkur ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Bu esa, nafaqat til o'rganish jarayonida, balki boshqa fanlar va ijtimoiy faoliyatlarda ham foydali bo'ladigan kompetensiyalarni shakllantiradi.

Dars jarayonida multimodal materiallardan foydalanish (video, audio, grafiklar, interaktiv topshiriqlar) o'quvchilar e'tiborini uzoqroq vaqt saqlab qolish va tilni turli kontekstlarda qo'llash imkonini beradi. Shu bilan birga, lingvodidaktik yondashuvlar yordamida o'qituvchilar o'z darslarini zamonaviy psixopedagogik tamoyillar bilan uyg'unlashtirib, individual va guruhli ishlarga asoslangan faoliyatni samarali tashkil etishmoqda.

Muhokamalar davomida shuningdek, dars berayotgan o'qituvchilarning lingvodidaktik kompetensiyasi ham muhim omil sifatida ajralib turdi. Ularning metodik savodxonligi, interfaol vositalardan foydalanish ko'nikmasi, shuningdek, o'quvchilar bilan samarali muloqotga kirisha olishi dars sifatini belgilovchi asosiy mezonlardan biri ekanligi aniqlandi.

XULOSA

Chet tilini o'rgatishda lingvodidaktik tamoyillarni tizimli qo'llash til o'rgatish jarayonining samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, kommunikativlik, interfaollik, individual yondashuv va madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirish kabi tamoyillar chet tilini o'rganayotgan o'quvchilarni faol ishtirok etishga, mustaqil fikrlashga va hayotiy vaziyatlarda tilni qo'llashga undaydi. Lingvodidaktik yondashuv o'qituvchining metodik salohiyatini oshiradi, o'quvchilarning psixologik va ijtimoiy xususiyatlarini hisobga olgan holda, til o'rganish jarayonini moslashtirish imkonini beradi. Ushbu tamoyillarni o'quv dasturlariga to'laqonli integratsiya qilish hamda raqamli vositalardan foydalanishni kengaytirish til kompetensiyalarining shakllanishini jadallashtiradi. Shunday qilib, chet tilini samarali o'rgatish uchun lingvodidaktik tamoyillar nafaqat nazariy asos, balki amaliy metodik tayanch vazifasini ham bajaradi. Shuningdek, lingvodidaktik tamoyillar asosida ta'limni tashkil etish orqali nafaqat o'quvchilarning til o'zlashtirish darajasini oshirish, balki ularning mustaqil ta'lim olishga bo'lgan qiziqishini, faol ishtirokini va ijtimoiy moslashuvchanligini ham kuchaytirish mumkin. Bunday yondashuv o'quvchilarda hayotiy ko'nikmalarni rivojlantirish, muloqot madaniyatini shakllantirish va tilni real kontekstda qo'llash imkonini beradi. Kelgusida ushbu tamoyillar asosida metodik tavsiyalarni yanada takomillashtirish, o'qituvchilarning lingvodidaktik kompetensiyasini oshirish bo'yicha amaliy seminarlar tashkil etish, hamda raqamli ta'lim vositalari bilan uyg'un holda darslarni loyihalash til o'qitish tizimini zamonaviylashtirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shunday qilib, lingvodidaktik yondashuv – zamonaviy chet tillarini o'qitishning nazariy va amaliy asoslarini mustahkamlovchi muhim poydevor hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching* (3rd ed.). Cambridge University Press.
2. Chomsky, N. (2016). *What Kind of Creatures Are We?* Columbia University Press.
3. Jo'raev, A. (2018). Chet tilini o'qitishda lingvodidaktik yondashuv. *Til va Adabiyot Ta'limi*, (4), 52-56.

4. Islomova, M. (2020). Til o'rgatishda kommunikativ yondashuv va uning didaktik imkoniyatlari. *Pedagogik mahorat jurnali*, (2), 35–40.
5. Yusupova, N. (2022). Raqamli texnologiyalar vositasida chet tilini o'rgatishda lingvodidaktik yondashuv. *Zamonaviy ta'lim*, (1), 77–81.
6. Brown, H. D. (2015). *Principles of Language Learning and Teaching* (6th ed.). Pearson Education.
7. Nation, I. S. P., & Macalister, J. (2019). *Language Curriculum Design*. Routledge.
8. Zokirova, D. (2021). Interfaol metodlardan foydalangan holda chet tili kompetensiyasini rivojlantirish. *Innovatsion ta'lim*, (3), 60–65.